

А.В. ГОНЧАР,

студентка 2 курсу факультету мистецтв
Науковий керівник:

Л.С. ЄНГІС,

Заслужений діяч мистецтв України,
кандидат педагогічних наук, професор
кафедри дизайну ВП «Миколаївська філія
КНУКіМ»,
м. Миколаїв

САМОБУТНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА В ТВОРЧОСТІ МАРІЇ ПРИМАЧЕНКО

*Роблю сонячні квіти тому, що людей люблю, творю на радість,
на щастя людям, щоб всі народи один одного любили, щоб жили вони, як
квіти по всій землі...*

Марія Примаченко

*Нашу країну прославляють видатні майстри – художники. Такою
видатною постаттю є Марія Овксентіївна Примаченко. Представниця
фантастичного мистецтва, котра увійшла в історію української культури та
залишилась в ній назавжди як самостійна, несамовита та особлива
майстриня.*

Актуальність даної теми полягає в тому, щоб показати на прикладі
творчості М. О. Примаченко значущість видатних майстрів – художників
України, які зробили свій внесок у розвиток країни.

Марія Овксентіївна Примаченко – художниця, творчість якої – прекрасне,
дивовижне, утаємничене, і до кінця незбагнене явище, що упродовж майже
століття привертає до себе увагу шанувальників мистецтва, дослідників,
художників, культурологів, мистецтвознавців. Жінка з нелегкою долею,
малописьменна, була визнана зіркою першої величини у «Всесвітній
енциклопедії наївного мистецтва» (Белград, 1984 р.).

Творчість Марії Приймаченко безперечно може стати поруч із
уславленими художниками минулого століття – Пікассо, Матіссом, Шагалом...
«Приймаченко, – стверджував видатний художник М. Глущенко, – художник
єдиний з-поміж свого роду. У ній уособлена естетика нашого народу». Злетівши до
світових вершин, Марія Приймаченко залишилася саме українською
художницею, яка об'єднала в собі витоки українського живописного і
поетичного фольклору, що походить ще з сивої давнини українського
родоводу. Неперервність традиції досягла в її творчості такої
образної мови, що, здається, у ній зберігся досвід усіх незчисленних поколінь
народних митців.

Талант Марії Приймаченко відкрила майстриня-ткаля і вишивальниця киянка Тетяна Флору. Саме вона запропонувала Марії поїхати до Києва, де при Всеукраїнському державному музеї були організовані Центральні експериментальні майстерні народного мистецтва з відділеннями ткацтва, кераміки, різьбярства, декоративного розпису. У 1936 році вони були реорганізовані в Школу народних майстрів, яку і закінчила Марія Приймаченко. Роки навчання і перебування у школі були наповнені творчою працею, новими враженнями і знайомствами. Життя в Києві було зовсім не схожим на її сільське повсякдення, тут Марія відкривала для себе нові обрії. Вона засиджувалася в майстерні і їй не можна було відірвати від творчої роботи. Спілкуючись із вчителями та слухачами школи, вона вперше відчула себе художником і зрозуміла, що головним в її житті буде мистецтво.

У Києві Марія Овксентіївна створила ряд видатних акварельних малюнків із зображенням фантастичних звірів і птахів, ілюстрацій до байок. Творчо експериментувала в кераміці. Втім, більше до душі Марійці припала гуаш – фарба яскрава, чиста, яка наче сама просилася на білий ватман. Її роботи відібрали на Українську республіканську виставку народного мистецтва, яка проходила в Києві у 1936 році. Самобутні, наївні, яскраві – вони привернули увагу журі та були відзначені дипломом 1-го ступеня. Це був великий успіх. У тому самому 1936 році малюнки Марії Приймаченко були представлені на Всесоюзній виставці народного мистецтва у Москві, потім у Ленінграді (Санкт-Петербурзі) – і знову нагороди. Про неї пишуть у газетах, говорять по радіо – Марія стає відомою у СРСР. Її роботи входять до складу значних виставок радянського мистецтва, які демонструвалися у Польщі (Варшава), Китаї (Пекін). У 1937 році малюнки Марії Приймаченко («Птах», «Коричневий звір» та інші) вразили відвідувачів першої міжнародної виставки у Франції (Париж). Серед тих, хто познайомився з живописом художниці, були – Пабло Пікассо, Марк Шагал, Луї Арагон. У Парижі Марію Приймаченко разом з Параскою Власенко та Іваном Гончаром нагороджують медалями.

Перед війною Марія повернулася додому – у свою Болотню. Вона вже була знаною художницею, упевненою в собі особистістю. Післявоєнний період життя Марії Приймаченко був важким, та вона, як і вся країна, поступово відновлювала сили. Ростила сина, доглядала стареньких батьків і створювала життєрадісні, яскраві панно. Поряд із нею були неначе два світи. Світ, у якому жили всі, і світ, який належав тільки Марії. У її світі жили чудернацькі звірі, співали дивовижні птахи, літали риби і коні, паслися барвисті корови з людськими очима, а добрий сильний лев захищав господиню від ворогів. А які квіти цвіли там у неї, з ними і поспілкуватись можна. От і ділилась художниця своєю радістю з усіма, зображуючи свій світ на папері. Прообразом її квітів, птахів, звірів є природа, яку художниця трансформує творчим генієм своєї неповторної індивідуальності. У 1960-ті роки у Марії Овксентіївни з'явилися перші учні, які стали приходити до неї вчитись малювати. Отже, на селі відкрилася студія. Художниця вчила дітей прислухатися до природи...

Цей період у житті був найбільш плідним: з-під її пензля вийшли найвідоміші роботи, більшість з яких зберігаються в музеях. Твори художниці з великим успіхом експонувалися на багатьох виставках у СРСР та за кордоном. І скрізь твори М. Приймаченко вражали глядачів, викликали у присутніх щире захоплення, полонили їхню увагу назавжди. У 1966 році М. Приймаченко за цикл — Людям на радість (1960–1966) удостоєна звання лауреата Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка. У 1970 році М. Приймаченко присвоєно звання заслуженого діяча мистецтв України, а у 1988 році – почесне звання народного художника України. Пізніше з'явилася книжка «Добрий лев Марии Приймаченко» (автор Г.Островський, 1990 р.). Талант художниці визнаний у світі. Марія Овксентіївна прожила з родиною все своє життя у тихому поліському селі, яке розташоване у 30-тикілометровій зоні Чорнобиля. Її доля, доля її родини, поєдналась з долею інших людей, котрі так чи інакше потерпіли від атомного лиха. У ті чорні дні чорнобильської трагедії, як і в страшні часи війни, Марія рятувала свої картини. Вона розповідала про ті жахливі події, коли гнали худобу, «як у війну, цілу ніч їхали машини і світили фарами і ніхто нічого не розумів...». Майже всі сюжети Марії Приймаченко народилися саме на цій квітучій поліській землі і розійшлися по всьому світі в назвах картин: «Поліська весна», «Звірі з Болотні», «Поліське весілля», а також серія картин «Болотнянські звірі». Марія Приймаченко любила свою батьківщину віддано і ніжно. «Наше рідне люблю – от і все. Бо то у нас на Україні віками робиться... Все вишите – красиве, і ніхто не повторить його ніде», казала вона. Пишаючись своєю рідною країною, вона в назвах своїх робіт підкреслювала цей нерозривний зв'язок: «Українська корова з кукурудзи», «Українські лошади гуляють по землі», «Українська кобра, як встане то до неба дістане», «Буслики, буслики, як я вас люблю, що ви не покидаєте родину свою». У 1994 році М. О. Приймаченко була нагороджена Почесною відзнакою Президента України. Це перша нагорода від незалежної України і остання в її земному житті. Одна з улюблених тем Марії Приймаченко, до якої вона часто зверталася – це космічна тема. Вона любила зоряне небо і населяла його своїми крилатими істотами – горбокониками, русалками, птахами. Навіть на Місяці вона садила городи, плакаючи свої чарівні мрії – «На місяці, на вершечку, там посіяв Роман гречку, а сонечко осміхається гостям, собі сподівається. Буду гріти і пекти, гостям до мене не дійти». Мрія Марії Приймаченко здійснилася за допомогою професора астрономії К. Чурюмова, на прохання Всеукраїнського благодійного фонду Марії Приймаченко. Зірка №14624, яка розташована між Марсом та Юпітером, отримала ім'я «Марія Приймаченко». Світлоносною Жар-птицею злетіла вона у зоряне небо на своєму крилатому горбоконику і залишилась там назавжди.

Неодноразово своєрідна творчість Марії Приймаченко надихала студентів Миколаївської філії КНУКІМ під час виготовлення дипломних робіт кафедри Декоративно-прикладного мистецтва і дизайну-одягу. До 100-річчя з дня народження Марії Приймаченко проводилися різноманітні виставки у Верховній Раді Автономної Республіки Крим, у м. Києві у Національному

палаці мистецтв «Україна» , у Львівській Академії мистецтв, виставковій залі Миколаївської міської ради.

Художник, поет, вчитель, мислитель, мати, бабуся – неосяжна, геніальна українська мадонна в барвистій хустці. Коли Марії Овксентівні виповнилося 60 років, вона намалювала картину, на якій зобразила себе, одягнену в національне вбрання, начебто вона сидить на стільці біля хати і чекає гостей, а на містку стоять шість молодих дівчат і хочуть підійти, однак міст не дістає берега. Роботу вона підписала «Літа мої молодії. Зупиніться хоч на калиновім мості та прийдіть до мене в гості». Через 20 років художниця повторила роботу і на мосту стояло вісім дівчат. Пішла від нас велика трудівниця 18 серпня 1997 року.

Список використаних джерел:

1. Офіційна сторінка творчості Народної художниці України Марії Примаченко [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.prymachenko.in.ua/life-ukr/>. – Назва з екрана.
2. Творчість Марії Приймаченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bondarev.com.ua/pages/view/445>. – Назва з екрана.
3. Марія Приймаченко [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ukrmystetstvo.blogspot.com/2012/07/blog-post_9.html. – Назва з екрана.
4. Казковий, фантастичний і чарівний світ Марії Приймаченко [Електроннийресурс]–Режимдоступу: <http://tsikave.ostriv.in.ua/publication/code-622B5C61E5C09/list-1709F679F27>. – Назва з екрана.
5. Марія Приймаченко: —Літа мої молодії, прийдіть до мене...|| [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://honchar.org.ua/p/mariya-prymachenko-lita-moji-molodiji-pryjditi-do-mene/>. – Назва з екрана.